

POSUDEK – DIPLOMOVÁ PRÁCE

DOMINIKA SLAVICKÁ: METAMORFÓZOU

OPONENT: ADAM BORZIČ

Když se před časem kdosi zeptal legendárního amerického básníka Gary Snydera, celoživotního ochránce divočiny a zenového mistra, co říká na klimatickou krizi, odpověděl, že „*vinna, strach a hněv jsou součástí problému. A chceme-li svět zachránit, musíme ho zachránit, protože ho milujeme.*“ Celoplanetární hrozba, které čelíme, vyvolává na straně umělců potřebu se k této krizi vyjadřovat, a otázky a výzvy, které klade, tvořivě zpracovávat. Cest, jak tento pohyb uchopit, je mnoho. Jednou z nich je láska k živému světu. I umění může milovat. I umělec může tvořit z lásky. Milovat opravdově nelze bez bližšího poznání milovaného. Až příliš dlouho jsme živý svět pozorovali z dálky, jak si všímá i Bruno Latour ve svém paradigmatickém politickém manifestu *Zpátky na zem*. Naše věda dosud sledovala život na Zemi z kosmu, z astronomické vzdálenosti, která nutně vede k abstrakci a odcizení. Nyní je třeba se na svět podívat zblízka, soudí Latour. Podívat se skutečně zblízka, znamená živý svět milovat, protože zde dochází k přirozenému sblížení. Cítím toto sblížení s živým světem v pozadí diplomové práce Dominiky Slavické, nesoucí goethovský název *Metamorfózou*...

Tento celek čítající grafické listy, sochy a básnickou knihu ve mně evokuje dílo a myšlení básníka, který se celoživotně umělecky i vědecky zabýval živým světem, a jehož objevy na poli přírodních věd byly na dlouho vypovězeny ze slušné vědecké společnosti. Goethe pozoroval přírodu a její metamorfózy skutečně z blízka. Živý svět zkoumal v jeho živosti a organičnosti, proto se jeho závěry lišily od dominující karteziánské vědy. Cítím ve Slavické práci právě tento živý a neoddělující pohled na přírodu, který má v evropské kultuře svoji tradici, byť byla tato tradice až do klimatické krize silně potlačovaná. Velice oceňuji, že dílo *Metamorfózou* zcela záměrně pracuje v kontextu kulturních a duchovních tradic. Při jeho pozorování přede mnou ožívají půvaby starých herbářů, zaprášených obskurních encyklopedií, pitoreskních okultních spisů... V jeho pozadí lze tušit skryté pohyby zelených mužů gotických katedrál i tajemné rituály lidových léčitelů a čarodějnic...

Slavická se nedívá z dálky, nýbrž zblízka, proto má její dílo intimní charakter. Při jeho zkoumání jsem měl opakovaně pocit, že jsem zahlédl cosi prchavého a tajemného z duše přírody, tu lze nejpřiléhavěji zachytit právě intimním dotekem. Duše je těžké slovo, ačkoli, jsme-li alespoň trochu oduševnění, instinktivně tušíme, co znamená. Současný americký eko-terapeut a hlubinný psycholog Bill Plotkin, který se zabývá eko-centrickou vývojovou psychologií, jež musí podle něj nahradit dosavadní egocentrickou psychologii, která tepe v destruktivním rytmu pozdního kapitalismu, a stále ještě dominuje našemu vzdělávání, považuje za největší katastrofu naší civilizace právě oddělování duše a přírody. Toto oddělování je plodem onoho post-osvícenského pohledu z dálky. Bohužel i zápas o živý svět ještě stále vykazuje rysy tohoto paradigmatu, jehož plodem je naše možné vyhynutí. I argumentace klimatických aktivistů často vykazuje neosobní matematický ráz. Takový jazyk vědomí neprobouzí. To už se jako přiléhavější jeví barvitá apokalyptická řeč na způsob Extinction Rebellion, ale i té, přes všechnu její expresivnost, se místy nedostává duše toho, co chce

zachránit – živého světa. Umění a poezie mohou tento jazyk duše alespoň částečně nabídnout, za předpokladu, že se odváží intimně se sblížit s přírodou.

Příroda v díle Dominiky Slavické je lidská a v tom spatřuji její paradoxní sílu a moudrost. Hovoříme dnes o Antropocénu, což znamená období, kdy lidstvo svojí činností globálně ovlivňuje zemský ekosystém. Povrchně viděno by se mohlo zdát, že je třeba lidskou perspektivu vyloučit, pokud je lidská činnost příčinou krize. Ale to je jen zevní dualistický model, v němž stále člověka ze živého světa vytrhujeme. Má-li člověk této krizi života čelit, musí si uvědomit, že sám je životem. A své lidství vnímat jako projev přírody.

Filosof David Abram naléhá, abychom s živým světem mluvili živou řečí. Abychom doslova křičeli do větru, šeptali stromům a květinám, nebo zpívali zvířatům. Taková řeč je poezií. Zakládající básnický mýtus evropské kultury má zřetelně šamanský charakter. Vždyť Orfeus mluví s živým světem a ten na jeho zpěv živě odpovídá. To, že se v díle *Metamorfózou* objevuje básnická řeč coby integrální součást, mě přesvědčuje, do jaké hloubky se Slavická ve svém zkoumání ponořila. Básnické texty v její knize jsou čiré, jejich jazyk přesný a organický, jemný a vnímavý. Jsou to smyslové a laskavé meditace spolubytí. I samostatně by tyto texty obstály. Jsou totiž poezií. Takto se však stávají komponentem oné komplexní exprese spolubytí, a tak potvrzují potřebu vzájemnosti nejen v kontextu přírodního a duševního, ale právě tak i jejich umělecké reflexe. Slovo a obraz k sobě patří.

Rád bych závěrem ještě ze Slavické práce podtrhl hlavu Černé Madony. Pokládám ji za velmi vhodnou patronku díla, v němž nedochází k onomu nešťastnému oddělení spirituálního a materiálního, které nám tak dlouho v naší kultuře dominovalo a jehož suché a jedovaté plody sklízíme. Claire Fontaine, post-marxistická myslitelka vycházející z díla Silvie Federeci, jež zkoumala čarodějnické procesy z perspektivy marxismu, volá po paradigmatu *magického materialismu*. Jedná se o takovou formu materialismu, který vnímá živý svět jako magický a posvátný. Černá Madona je tajemstvím evropské duchovní tradice, neboť v sobě očividně nese stopy dávných pohanských kultů uctívajících Zemi a mísí je s křesťanským archetypem milosrdenství. Tento archetyp může dobře posloužit coby nosný obraz nové kultury spolubytí nejen díky svému implicitnímu feminismu a transgresivnímu charakteru, ale především díky bytostně pozemskému mystériu.

Diplomová práce Dominiky Slavické svojí hloubkou a krásou ve mně probouzí tolik inspirace a chuti podílet se na paradigmatu spolubytí a je natolik živým příspěvkem k současnému environmentálnímu umění a poezii, že rozhodně musím navrhnout hodnocení – VÝBORNĚ (1).

Adam Borzič

básník a šéfredaktor Tvaru